

020527-1

Franz Kafka kdesi poznamenal (místo je třeba najít, teď cituji z překladu Rio Preisnera v *Tváři* 1964, č. 7, str. 8) : „Nebesa jsou němá, pouze němému ozvěnou.“ To je zjevná polemika proti starozákonní myšlence, že nebesa vypravují slávu Hospodínovu. Chápu to jako pozdní ozvěnu či jakési dozvuky osvícenství, a to právě v těch momentech, které jsou popravdě řečeno zcela neudržitelné, a to bez ohledu na nějakou křesťanskou tradici. Ovšemže půjde vždy o určitý výklad obojího. Zajímavá a dokonce poučná je ve srovnání s tím básně Františka Halase 'Nahoře' ze sbírky *Tvář* (in : 3259, *Krásné neštěstí*, s. 179) :

Jihnutí ptačího hlasu zelení

slzy pryskyřic na koře

čím jen čím jsme zmámeni

když je tak ticho nahoře

Tmy bouřek dusna děsivá

dáblův pták krákoře

čím jen čím srdce omdlívá

když je tak mrtvo nahoře

Mdlo v ústech hrdlo zúžené

bezděké nářky v pokoře

proč jenom pročpak pláčeme

když je vše zjevno nahoře

Halas sice nemluví výslovně o „nebesích“, jen o „nahoře“, ale chápeme to velmi dobře? „nahoře“ je ticho, mrtvo, ale zjevno. Ticho ještě neznamená žádnou němotu; zjevnost dokonce podtrhuje, že se (nám) něco vyjevuje, že jsme oslovováni. Problém je ovšem s tou „mrtvostí“; ale to už náleží k výkladu Halasova myšlení (a básnění). Zaplétá se nám do kontextu cosi, co tam dost dobře nepatří, protože to je jen ohlas vědeckých konstrukcí astrofyziků a kosmologů. Oslovení (a to každé oslovení má v sobě cosi živého a obrací se k živému: proto jsme zmámeni, proto nám omdlívá srdce, proto jsme při vší pokoře plni vnitřních, bezděkých nářků (tady vzpomeneme na „lkání nevypravitelná“, jak se o nich zmiňuje apoštol Pavel). Nebesa, plná hvězd, nás vskutku oslovují, vzbuzují v nás velmi silné, mocné dojmy, a to dokonce dnes ještě víc než kdysi, kdy lidé měli o vesmíru skutečnosti mnohem méně přiměřené představy. Zajisté jen pod tou podmínkou, že se oslovit necháme, že se neodvrácíme nebo nenecháme odvracet jinam. Je to jakási zvláštní selektivní chudoba ducha, máme-li z Vesmíru, jak jej dnes vidí a chápe věda, pocit jakéhosi ochuzení, zklamání a deprese. Vždyť i takový astronom jako Jeans, plný skeptických názorů o tom, jak je vesmír cizí veškerému životu, přímo s nadšením shledává naopak blízkost a spřízněnost s matematikou.

(Praha, 020527-1.)